

Щіра вдяка вшыткым сімпатізантам!

На тім місцю могла быти моя довга стаття о 25 роках видаваня першых пореволучных новинок у русиньскім языку на Словакії – Народных новинок (НН), але я вирішив вызвати у попередніх двох числах НН вшыткых интересуючих ся написати свій погляд на споминане четверть стороча НН, але не організувати тото діло особными розговорами, писмом або за помочи телефону, мейлу. Также, хто написав, того стаття ся обявила у внутрішній прилозі новинок. Ту хочу лем вообще подякувати вшыткым колегам-редакторам, читателям, дописователям, сполупрацювникам і добродителям, котры нам зістали вірны цілых 25 РОКІВ! Спомянути бы ем міг многих, але хто регулярно читать новинки, знать їх мена і прізвіска. Кого менше нашы сімпатізанти знают – то суть нашы добродителі, вдяка котрым сьме пережили 25 років. Но споміджі вшыткых світить ясно єдно мена і прізвіска – Инж. Мірослав Джупінка з Тренчіна, котрый все нам фінанчно поміг, нігда не повин ні, кедь сьме од нєго попросили пінязі. Также няй мі перебачать остатні, котрых ем споміджі нашых сімпатізанти не спомянує конкретно, але зо серця їм вшыткым дякую!

А. З., шефредактор

ЛІТЕРАТУРНЫЙ КОНКУРЗ МАРІЇ МАЛЬЦОВСКОЙ

Од 5. септембра до 25. новембра 2016 Сполук русиньскых писателів Словеньска у сполупраці з редакціов Русин і Народны новинки і Інститутом русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты в Пряшові выписує 3. річник Літературного конкурзу Марії Мальцовской на найліпшы творы в области поезії, прозы, есеїв і драмы в літературнім русиньскім языку.

Оригіналны літературны творы в розсягу од 10 до 20 сторінок тексту (непублікованы) може на адресу: ПгДр. Кветослава Копорова, ПгД., Інститут русиньского языка і культуры ПУ, уліця 17. новембра ч. 15, 080 01 Пряшів посылати каждый автор од 18. року віку, жыючий в Словеньській републіці.

Конкурз є анонімный, то значить, же каждый автор до обалкы з літературным твором вложить іщі єдну заліплєну обалку, в якій буде єго мена, прізвіска, адреса і фотопортрет. Обалкы з менами і прізвісками будуть розбалєны председом пороты по оцінїню конкурзу (буде го оцінєвати тройчленна порота).

Выголошіня выслідків конкурзу ся одбуде в посліднім тыждню децембра 2016. Найліпшы роботы, выбраны одборнов поротов, будуть наслідно оцінены і опублікованы в часописі Русин.

Приправный выбор літературного конкурзу.

Перше засіданя новой рабочей группы Министерства школства СР

Протягом юна того року з ініціативы штатного таємника Міністерства школства, науки, баданя і шпорту (МШ) Словацькой републіки (СР) Мгр. Петра Крайняка ся на МШ СР формовала нова рабоча група, котра буде робити у сфері політики підпоры народностных меншын. Ёй членове 11. юла 2016 ся зышли на першім засіданю в Братіславі в просторах Міністерства школства СР. Першу стрічу новой рабочей групи отворив міністер школства проф. Инж. Петер Плавчан, к. н. Стрічу вів штатный таємник П. Крайняк за участы робітників МШ СР – Маріана Галана, генерального директора Секції регіонального школства, Ингрід Ковачовой, директоркы Одбору основных школ, і Марії Прекоп, директоркы Одбору выховы і навчаня народностных меншын МШ СР.

Ціліем рабочей групи є приправити Концепцію розвою навчаня русиньского языка і культуры в матерьскых, основных і середніх школах в СР (дале лем „концепція“). В 11-членій рабочей групі суть в першій ряді люде з довгорічними практичними скушеностями з організуваня клас з навчанєм русиньского языка в Пряшівскім краю і з педагогічного процесу навчаня русиньского языка, літературы і культуры главно в основных школах, але і на высшых ступнях освіти: Мгр. Марек Гай (учитель русиньского языка і директор ОШ в Радвані над Лабірцєм і методік русиньского языка Методічно-педагогічного центра у Пряшові), доц. ПгДр. Анна Плішкова, ПгД. (доцентка русиньского языка, одборна ґарантка бакаларьского і магістерьского студійного програму Русиньскій язык і література в комбінації і сполуґарантка докторьского студійного програму Славістика – русиньскій язык і література Інштитуту русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты), ПгДр. Люба Кралєва, ПгД. (штатутарька обчаньского здружїня Колысочка, одборна ґарантка проекту Вечурні школы русиньского літературного языка про діти і дорослых і учителька русиньского языка в рамках того проекту), Мгр. Мілош Стрончек (учитель русиньского языка в Церьковній ОШ св. Юрія у Свіднику), ПаедДр. Марцела Рунянинова (учителька і директорка ОШ з навчалным языком русиньским в Калній Розтоці), Мгр. Моніка Сірикова (учителька русиньского языка і директорка ОШ з навчалным языком русиньским в Чабинах), Мгр. Івета Мельничакова (учителька русиньского языка в ОШ на ул. Коменьского в Міджілабірцях), ПгДр. Кветослава Копорова, ПгД. (высокошкольска учителька русиньского языка в ІРЯК ПУ в Пряшові) і Мгр. Анна Кузмякова (представителька Русиньской оброды на Словеньску). Окрем них, на засіданю взяли участь Мгр. Анна Бомерова з Одбору школства Окресного уряду в Пряшові і Мгр. Владіміра Палфіова з Одбору школства Пряшівского самосправного края.

Взник такой рабочей групи має опору в Програмовім выголошіню влады СР на рік 2016 і в Пропозиції акчного плану охраны прав особ, які належать к народностным меншынам і етнічным групам на роки 2016 – 2020, схвалєній Выбором про народностны меншыны і етнічны групы на своїм XIX. засіданю 17. децембра 2015. Пропозиція акчного плану выходить з Цілоштатной стратегії охраны і підпоры людьскых прав в СР, приятий владов СР 18. фебруара 2015. То значить, же приправа увєдженой концепції має сильний мандат на то, жебы ся могла перспективно реалізувати в практичнім жывоті, підкреслив у своїм вступнім слові П. Крайняк.

З оглядом на то, же рабоча група на выпрацюваня концепції є створена з людей, які докладно знают і розумлять проблемы і потреби навчаня русиньского языка, бо нима активно жыють подакотры уж 20 років, чекать ся, же концепція буде нелем одразом реалной народностной і сполоченьской ситуації, в якій жыють Русины на Словакії, але тыж настолить комплекс шпеціфічных задач про штатны і народностны субекты, вирішінєм котрых бы ся мав оживити процес навчаня русиньского языка в матерьскых, основных і середніх школах в реґіоні Пряшівского края, де жыє компактно найвєце Русинів. Участь на засіданю представителів штатных (МШ СР) і самосправных органів (Пряшівскій самосправный край) мала практичний ціль – досягнути запоїня конкретных одборів МШ СР і Одбору школства ПСК до рішаня проблематики русиньского школства. Потребу бівшой ініціативы штатных і самосправных органів у процесі розвою навчаня русиньского языка в СР у своїм прослові на засіданю рабочей групи высловив каждый з выступаючих. Є то тема, яка має свое місто і в контексті Европской харты реґіональных або меншынових языків, котру СР ся завязала реалізувати од року 2002. Выбор експертів Рады Европы в послідніх двох оціночных справах владу СР упозорнює, же доднесь не створила штатный орган, який бы дозерав на реалізацію харты в области русиньского школства. А тот самый проблем ся може обявити

при реалізації таксамо новой концепції в практиці. Треба додати, же дотеперь в СР про розвой русиньского языка были выпрацюваны дві концепції: 1. Концепція навчаня дітей обчанів СР русиньской народности (Міністерство школства СР, 1996), 2. Концепція навчаня русиньского языка як материньского на основных школах з навчанєм русиньского языка (Штатный педагогічний устав, Братіслава-Пряшів). Важніша про розвой навчаня русиньского языка в СР є перша з них, котру МШ СР прияло іщі перед 20 роками. Нажаль, з обективных причін ся не реалізувала дослідно, і хоць не мож поперти, же в самых зачатках реалізації не принесли свої результаты. Приносила і принєсла, главно кінцєм 90-х років 20. ст., коли на МШ СР в рамках Одбору реґіонального школства робила особа прямо повірена старати ся о розвой навчаня русиньского языка. Была то пані Инж. Катарина Ондрашова, якій за то належить велике подякованя, бо зробила велику роботу про розвой навчаня русиньского языка в самых єго зачатках. Нажаль, пізніше, по організачных змінах на МШ СР, приходить к зміні єй компетенцій і шпеціално темов навчаня русиньского языка МШ СР ся поступно перестало занимати. Аж до теперь, коли по вольбах в році 2016 до влады ся дістала партія Мост-Нід з аґєндов старостливости о народностны меншыны. Вдяка тому за штатного таємника МШ СР номіновала Мгр. Петра Крайняка, котрый тему розвою навчаня русиньского языка поважує за єдну зо своїх пріоріт. Взник і перше засіданя рабочей групи суть першыма кроками в реалізації єго планів.

То значить, же Русины на Словакії по 20-х роках стоять перед приправов третей концепції розвою навчаня русиньского языка, реалізація якій бы мала помочи оживити навчаня русиньского языка в матерьскых, основных і середніх школах. З оглядом на реалізацію першой концепції з року 1996 але зарівно, і правом, ся просять, ці єй не постигне судьба її попередніх двох „сестер“, т. є. ці то не буде лем проект, реалізація котрого ся зачне і скінчить лем на папірю?!

На першім засіданю рабочей групи в дискузії было настолєных дакілько основных практичных тем і проблемів, які бы нова концепція мала охопити. Были сформулованы до 16 пунктів: 1. Приправа учителів матерьскых школ, 2. „Ротуючий“ учитель, 3. Діґітальный проект, 4. Учебники – політика приправы і выдаваня учебників, 5. Найвызначнішы змаганя підпорованы МШ СР, 6. Фінанцованя школ – нормативы, 7. Сіть школ і школьскых заряджінь, 8. Методік (учитель контінуальной освіти) МПЦ у Пряшові, 9. Приправа учебника реґіональной выховы про Русинів, 10. Грантовый проект про навчаня русиньского языка, 11. Середні школы – можность матуровати з русиньского языка, 12. Контінуальне навчаня учителів – рекваліфікація, 13. Церьковны школы (кооперація з Грекокатолицьков і Православнов церьков), 14. Школьскій освітній програм – модел школьского освітнеґо програму з навчанєм русиньского языка, 15. Документація, формуляры, термінологія – двоязычна, 16. Основаня ставовской організації русиньскых педагоґів.

Далшы стрічі і дискузії рабочей групи к увєдженым пунктам концепції будуть наслідовати в Пряшові в авґусті і септембрі того року.

Анна ПЛІШКОВА, Пряшів

• Погляд на участників першой стрічі рабочей групи на выпрацюваня концепції розвитку навчаня русиньского языка і культуры в матерьскых, основных і середніх школах у СР. Міджі нима: (од 5. по 7. місце зліва) штатный таємник міністерства П. Крайняк, директорка ІРЯК ПУ А. Плішкова і новознолений председа группы М. Гай.

Studium Carpato-Ruthenorum 2016 Новы інспірації до будучности (1)

(АНКЕТА)

Першов даякый час од скінчіння *Studium Carpato-Ruthenorum 2016* – сегомо річника Міджінародной літнэй школы русиньского языка і культуры на Пряшівській універзіті в Пряшові. Акції, яку міджінародный колектив організаторів під покровительством Інштитуту русиньского языка і культуры інтензивно приправлєвав скоро цілый рік, жебы ей три тыждні – од 5. до 25. юна 2016 – были на якнайліпшій уровни і жебы ей домашні і заграничны участници одходили з Пряшова спокійны а, самособов, по часі ся ту і назад вертали.

Организаторам од самого початку реалізації проекту, т. є. од року 2010, залежить на тім, жебы каждорічно просондовали погляды участників літнэй школы на ей програм, то значить на процес навчання і супроводны акції. З тым цілём приправили анкету зложено з 14-ох вопросов, одповіді на які можуть ся стати про них новов інспіраціов до будучности при будованю програму далшых річників. Віримо, же ся стануть інспіраціов ай про іщі бівше число домашніх потенціалных адептів того проекту, (бо по трех минулых, і тот річник якраз їх наростом бив шпеліфічний) цілём якого є учіти ся і пропаговати літературный русиньский язык, русиньску історію, літературу, етнографію, спознавати артефакты русиньской культуры...

З тым заміром сьме вирішили – зо згодов авторів – поступно публікувати в *Народных новинках* їх одповіді на поставлены вопросы і зарівно ближе представити участників сегомо річника літнэй школы, які того року были з девятёх країн світа: зо Словакії, України, Польщі, Сербії, Болгарії, США, Канады, Аргентіны і Чіны.

Першов абсолвентков 7. річника літнэй школы, котра одповіла на слідуючі вопросы анкеты, є **Аннамарія Гніпова із Словакії**:

1. Меню, прізвиско, титул. 2. Рік і місто народжіння. 3. Народность. 4. Професія / Освіта. 5. Походжіння: мате русиньске коріння? (Кідь нїт, то яке?) 6. Знали сьте передтым дашто о Русинах? 7. Чом сьте ся приголосили на *Studium Carpato-Ruthenorum*? 8. Є про Вас русиньский язык тяжкий? 9. Як оцінюете цілкову уровень сегомо річника *Studium Carpato-Ruthenorum*? (плусы, мінусы). 10. Пасовала Вам така форма навчання? 11. Што, подля Вас, бы ся могло змінити при організованю далшых річників? (Вашы пропозиції). 12. О котры дісціпліны з карпаторусиністики бы сьте в будучности мали інтерес? 13. Як сьте были спокійны із супроводныма акціями проекту? (Вашы далшы пропозиції). 14. Взяти бы сьте участь на такім проекті і в будучности?

1. **Аннамарія ГНІПОВА.**

2. 1995, Снина.
3. Русиньска.
4. Штудентка.
5. Лем русиньске.
6. Знала, але не аж до такой міры, як ем ся навчила на лекціях русиньского языка.

7. Была ем участничков минулого річника SCR а принесло мі то велё зажитків, скушеностей і знань. Тото ня мотивовало приголосити ся ай на 7. річник SCR.

8. Русиньский язык не є про мене тяжкий, бо дома так бісідуюме.

9. 7. річник SCR бив якостный. Програм бив интересный, але кус ай перегушений. Мали сьме мало часу про себе. Добрї бы было, як бы організаторы проекту могли заплавити страву і домашнім штудентам.

10. Навчання было интересне, але здало ся мі барз набите.

11. Вшытко, што бы ем хотіла змінити, ем написала в попередніх одповідях.

12. Хотіла бы-м ся дізнати веце о культурі і традиціях Русинів. А нелем теоретічно, але там, де мож, інформації ілюстровати на укажках і назорных прикладах.

13. Вшыткы акції ня збогатили. Дізнала ем ся на них, віділа, за жыла і спробовала много нового і интересного, з чім ем дотеперь до контакту не пришла.

14. Взяти бы-м! Вірю, же далша участь бы мі принесла далшы новы знаня і скушености, з якими ем ся дотеперь не стрітила.

1. **Діана ШУТІОВА.**

2. 1995, Гуменне.
3. Русиньска.
4. Штудентка.
5. Гей, мам русиньске коріння.
6. Кідьже ем на основній школі ходила на кружок русиньского языка, закладны інформації о Русинах і языку ем ся дізнала уж там.
7. Єм штудентков ІРЯК ПУ і думам сі, же каждая

можность здоконалєвати ся в штудію мі лем проспє. 8. Нїт.

9. + Богатый програм, + професіональный приступ педагогів, – дакотры лекції были доста подобны тым минулорочным.

10. Гей.

11. Подля мене бы ся в будучности навчання мало пересунути лем на дообідняйшы час.

12. В будучности бы ем мала найвекшый інтерес о лекції русиньского языка.

13. Супроводны акції ем не абсолвовала.

14. Наісто гей, є то велике плус, а доповнити то може учебный материал, котрый ся на годинах, у школі не фурт стигне перебрати.

1. **Ярміла БАСАРАБ.**

2. 1996, Середне, Україна.
3. Україньска.

4. Штудентка III. річника Ужгородської народной універзіты.

5. Маю русиньске коріння.

6. Знала-м історію Русинів.

7. Затоже хотіла-м спознати культуру, звыкы, сучасный жывоут Русинів.

8. Не є тяжкий.

9. + Барз интересно, + много незабытных днів, + перфектны выклад дісціплін. Подля мене мінусів не не было, але велё плусів.

10. Пасовала.

11. Веце творивых ділень.

12. Русиньска етнографія.

13. Вшытко было барз добре.

14. Гей!!!

1. **Каріна МУЛЯР.**

2. 1998, Великы Лучкы, Україна.

3. Україньска.

4. Штудентка.

5. Мам русиньске коріння.

6. Гей.

7. Хотіла-м спознати історію, культуру, менталіту Русинів з інших країн.

8. Не барз тяжкий у высловности, так як у писаню.

9. Плусы: якостне навчання, забавны екскурзії з

ясным выкладом. Мінус: компліковане роздіління участників до груп подля уровни знань.

10. Не цалком.

11. Змінила бы ем розклад годин.

12. Ясно, же каждая дісціпліна была интереснов. Но найвеце ня заінтересовали література і історія.

13. –

14. Айно.

Пропозиція закона о фінанцованю меншыновых культур ся дістане на рокованя влады до кінця 2016 року

17. юна 2016 у просторах Міністерства культуры СР одбыла ся вступна стріча робочой групи, створеной про выроблїня єдної із ключовых пріоріт партії „Most-Híd” – закона о фінанцованю меншыновых культур.

Цілём приправлєваного закона є забезпечіння систематічной, достойной і транспаретной підпоры культурных і умелецьких активіт вшыткых народностных меншын у Словацькій републіці і адекватна компензація розділїня фінанцій міджі меншынами. Про партію „Most-Híd” было при вступі до влады вытворіня фонду на фінанцованя культур народностных меншын єдноз главных пріоріт, котру дістала до програмового выголошіня влады СР.

Ласло Буковскі, уповномоченый влады СР про народностны меншыны, бив зволений за підпредседу робочой групи. Абел Равас, уповномоченый влады СР про ромску комуніту, буде членом робочой групи. Група ся договорила на основных рамках приправы закона, котрый має быти даный на рокованя влады СР до кінця 2016 року.

-р-

Малокласны і меншыновы школы не зникнуть, посланці схвалили выняток

Посланці Народной рады СР 15. юна 2016 108 голосами схвалили новелу школьського закона, яков уділили выняток малокласным і народностным школам. О правній нормі ся роковало в скороченім легіслатівнім рішіню.

Малокласны школы, але і повноорганізованы (зо вшыткыма річниками од 1. по 9.) з навчалным языком народностной меншыны, котрым про мале число школярів грозив заник од септембра того року, будуть фунговати дале. Подля міністерства школства было потенціально огроженых 60 малокласных школ у тых краях: 3 основны школы в Братіславскім краю, 11 ОШ в Тырнавскім краю, 10 ОШ у Нітрянскім краю, 7 ОШ в Баньско-бістріцьскім краю, 5 ОШ в Кошіцьскім краю, 1 ОШ в Жіліньскім краю, 2 ОШ у Тренчінскім краю і 21 ОШ у Пряшівскім краю.)

На ґрунті парламентного школьського wyboru была пріята змінююча пропозиція, котра до вынятку загортат і 60 повноорганізованих школ із навчалным языком мадарьським, які таксамо не докажуть сповнити условіє мінімального числа школярів.

„Хоць школьський закон встановлює і розлічны выняткы з мінімального числа школярів у єдній класі, без законной гаранції тоты школы будуть выставлены заніку, што є з погляду захованя ідентічности народностных меншын неприпустне,” пише ся у высвітліню.

Сучасный школьський закон выжадує од 1. септембра 2016 найменше 11 школярів у класі в першім а 13 школярів у другім аж червертім річнику. Заведжіння мінімальных чисел было споене з предподладаныма змінами способу фінанцованя регіонального школства. Норматів ся мав одводжовати од наповнености класы.

Сучасный систем фінанцованя є наставлений так, же підпорує захованя малокласных школ посередництвом звышеного норматіву. Подля міністерства школства, дакотрым школам ани тот звышений норматів не выстачує і їх зряджователі жадають дофінанцованя в рамках процесу догоды.

-р-

21. 8. 2016 святкуєме 25 років од выдання 1. чісла Народных новинок

К 25-річному юбілею Народных новинок редакція планує выдати святочне чісло новинок і в нїм опубліковати анкету з відповідями наших довгорічних читателів, передплатителів, дописователів і сполупрацівників. Просиме каждого, хто має інтерес помочи створити юбілейне чісло Народных новинок, жебы до редакції послав свою одповідь, респ. курту статью (макс. на 1 сторінку) на вопрос: „Як оцінюєте взник Народных новинок і їх роль в народно-ідентифікачнім процесі Русинів по році 1989? (Было бы добрі, кібы сьте ку одповіді приложили і свою фотографію). Таку форму сьме зволили зато, жебы дати можность одповісти каждому, нелем тому, кого ословиме особным писмом. **Векшына текстів буде опублікована у святочнім чіслі Народных новинок з датумом 21. авґуста 2016,** далшы потім у наступных тогорічных чіслах (подля множества). **Термін на посланя одповідей (статей) є до 31. юла 2016 року.** Чекаме на Ваши писма і тішиме ся, же русиньскым словом ведно будеме мочи ославити четвертьсторічний юбілей Народных новинок. Уж допереду Вам дякуєме за Ваши одповіді. **Мґр. Александер ЗОЗУЛЯК, шефредактор**

Выслідок: Горі уведжений текст сьме опубліковали в послідніх двох чіслах Народных новинок з цілём, жебы на нашу просьбу одповіли вшыткы читателі, котры то хотять. Не хотіли сьме то організувати конкретныма контактами і просьбами конкретных читателів, жебы то не была організована анкета. Але наш замір ся скоро не зреалізував, ліпше повіджено, же на наш вопрос „Як оцінюєте взник Народных новинок і їх роль в народно-ідентифікачнім процесі Русинів по році 1989?“ одповіло лем четверо читателів, што є про мене велике скламаня!!! Но нашло ся ходем четверо, котры одповіли на наш вопрос: конкретно **о. Йосафат Владимір Тімкович** із Кошиць, **Андрій Капута** зо Свідника, **Михайло Алмашій** із Ужгороду у формі коротких статей і **Миколай Ксеняк** у формі стиха. О то щіріша є наша вдяка тым четвером.

Тоту ситуацію, котра vznikла односно нашой анкеты не хотів ем барз розберати, але мушу повісти ходем пару речинь. З той ситуації выходять факты, же наши новинки або їх люде не читають, або не запамятали сі нашу просьбу, або было, докінця, надарьмо выдавати 25 років Народны новинки і про то жертвовати свій час, здоровя, найліпшы творчі роки свого жывота і в непослідній мірі і власны пінязі, кідь не выстачала штатна дотація і фінанчна поміч добродителів?!

Задумайме ся над тым ведно.

А. 3.

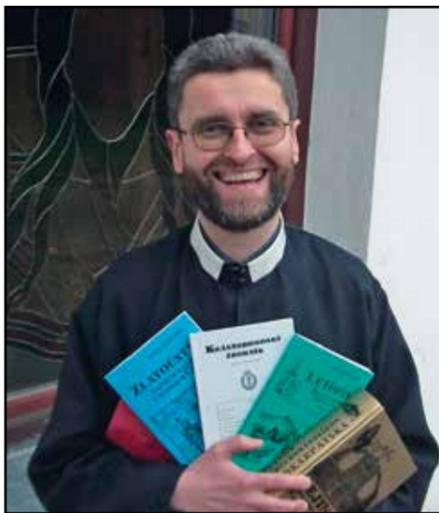
о. Йосафат В. ТІМКОВІЧ, ЧСВВ

Народны новинки – то суть Русины на Словакії

Кібы ся ня дахто в заграничу опросив, хто суть Русины і укаж мі дашто русиньске, так бы ем вытяг **Народны новинки** або часопис **Русин** і указав му їх зо словами: Русины суть народ жыючий під Карпатами, пишуть азбуков і бісідують русиньскым языком, який поужывають **Народны новинки** і **Русин**.

На Словакії не є ніч на 100 процент русиньске, лем тоты два высше уведжены русиньскы періодичны выдання (а в посліднім часі і молоденький *Инфо Русин*). Доволю собі зафілозофовати: якбы **Народны новинки** і **Русин** перестали выходити, так бы ся перестало у світі відіти, чути і бісідувати о Русинах на Словакії.

Як сьме ведно з братом (**о. Гораздом Андрієм Тімковичом, ЧСВВ**) зачали выдавати одборный теолоґічно-історічний часопис **Кранобрідський зборник**, єден екземпляр сьме дали і до державного таліаньского архіву і книжніці до Гроттаферрата коло Рима. Тамтешній архіварь, котрый о. Горазда А. Тімковича, ЧСВВ познав зо штудій у Римі, нам одписав і подяковав, як і пожелав довгый жывот нашому часопису. В тім часі подобный часопис не выдавали ниякы універзіты на Словакії, ани не знали, же такы часописы треба выдавати. Зачали свої часописы выдавати аж о пару років пізніше. То значить, же думков выдавати одборный теолоґічно-історічний часопис, сьме на Словакії передбігли добу. Пожеланя довгого жывота з таліаньского Гроттаферрата нас несподівав, чом пожеланя довгого жывота про часопис? Гей,

часопис ці новинки суть жывы, покы ся выдавають і люде їх читають. Як ся перестануть выдавати з будь-якой причіны, так уж не суть жывы, вмерли. Жывот їм дають ёго редакторы. Наш **Краснобрідський зборник** жыв лем три роки, бо го **заказали латиньскы нежычливці грекокатолицізму**. Умер як маленька трирічна дітина. Але **Народны новинки** ся дожили 25 років!

І **Народны новинки** уж мали пару раз вмерти, главно про недостаток фінанцій або нерозумны причіны організації, котра стояла на їх зачатку, але, нащастя, шефредактор новинок Мґр. Александер Зозуляк і круг коло него сі не дали одобрати дяку їх выдавати цілých 25 років. Словацька републіка дотеперь все нашла фінанції і так **Народны новинки** і **Русин** ведно уж 25 років бок по боку утримують ся при жывоті. Спочатку **Народны новинки** выходили кажды два тыждні, потім каждый тыждень, так зась кажды два тыждні, а теперь раз місячно. Але дыхають, выходять – жыють.

Ґратулуєме Народным новинкам к 25 рокам жывота і желаме їм, як і часопису Русин, нелем сто років жывота, але і жебы выходили час-тіше!

Миколай КСЕНЯК ПОЗДРАВЛІНЯ

Час –
морьскый прилив:
штось вышмарить на певнину,
штось сі возьме в далечіну
а людьскы ступляї
дрібным піском змые,
но хосенны діла
до памяти історії
так врыє,
же їх ани девятый вал
не зрыє.

x x x

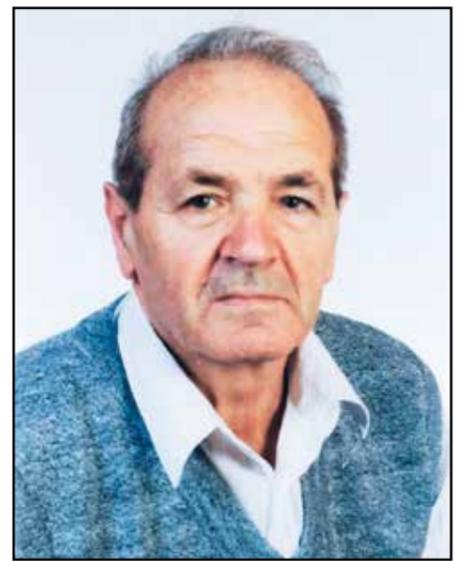
Тріщали ествуочі законы,
падали теплы кресла, функції
під кроком баршановой
революції.
І мы, Русины,
зліквідованы партійным узнесінём,
сьме збыхли,
выпли груди, двигли головы –
заложили сьме Русиньску оброду,
нашли сьме надійну дорогу –
выкочіли сьме до третей етапы
возроджіня.

І наши редакторы
зо себе стрясли
порох владный,
страх, заказы
і вытворили центр –
голос ніжнореволючной doby –
заложили редакцію

Народных новинок
на челі з Александром Зозуляком,
редакторками Марієв Мальцовсков,
Аннов Кузьмяковов,
Аннов Плішковов.
І понесло ся голосно
материньске слово!
Потвердила доба,
же Фенікс жые,
є крылатый,
жадать свої права,
же Русин є ту,
же гібрид-маніпулятор
му
не оддзвонив,
же Русин жые на своїй
землі ісконній
в Бескідах-Карпатах.

x x x

Редакчний колектів,
як добрый ґазда,
взяв до рук
своє перо-плуг
і зачав землю занедбану
орати,
жывот їй вдыхати.
Она зась запахла
свіжов бороздов,
обнаженым корінём,
теплым хлібом...
Редакчний колектів
своїма ділами
на языковій гаті
звытяговав шлюзы!
І потекло-зажурчало
материньске слово:
ожыли фолклорны колектівы
Камяна, Звала, Барвінок...
Сторінкы новинок
публікують родным словом
статі, стишкы, байкы...
Ґазеті ся дарить долетіти
до найоддаленішых
нашых сел-валалів,
до школ, хыж, урядів
і сусідніх штатів.
Вдяка вытягнутым шлюзам
Театер Александра Духновіча
одкрыв простор родному языку –
позератель

порозумів слову, музам.
Завершінём зрїня нашого слова
была кодифікація
русиньского языка...
Было то увінчаня снаг
будителів, языкознателів
і выслідок мобілізації
родувірных
через радіо, Народны новинки,
через часопис Русин;
было то історічне завершіня
нашого возроджіня,
наш міцный атрибут,
наше сформованя ідентіты!
Є то наш златый літокруг.

x x x

Редакція руку подала
снагам,
поклонникам Ендія Варгола,
вернути домів
ґенія поп-арту
споза великой млакы.
Слава поклонникам –
русиньскый ґеній
є дома.
Мать певну стріху над головов –
музей-палату
в родных Карпатах.

x x x

Патрить ся златыма буквами
до історії записати
і честь воздати
Русиньскій оброді,
Народным новинкам
і часопису Русин,
же свої діточкы,
злов судьбов роспорошены
по земній кулі,
споїли до едной родины –
до Світового конґресу Русинів.
В тій минуті
квітку вдякы подаруєме
Василєві Туркови-Гетешови,
першому председови.

x x x

Роки летяти, пишуть літокругы,
драгу жывота біланцюють.
Я редакції ґратулюю:
вписала прекрасны сторінкы
до історії Русинів.
Но **двадцятьпятка** –
не границя,
при двадцятьпятці –
новый горизонт ся вам усмівать.
**Жычу членам редакції
ку жывотній етапі
певне здравя, много ентузіазму.
Няй ваши голоса приятны
не зослабнуть,
няй стежки до редакції
не зароснуть.
Жычу вам
упевнёваня коріня
русиньского возроджіня.**

Най Бог благословить нашу путь

Мати камінь на шії – то не живот. А так то було на КСУТІ-СРУЧС-і, де єдних панів-товаришів вимінили други панове-товариші. А іщі векуш сталінці, як їх попередники, хоць дакотры, головно „український президент“ Микола Гиряк, были по першій „контрреволюції“ вышмарены з комуністичной партії і роботы, а друга революція їх, за нашої помочі, бодай бы ся то нігда не было стало, вынесла на трон. А під такыма людми, як Микола Гиряк, Мілан Бобак, а до тройці добрі запав Віктор Коваль, тяжко было робити. Хоць сьме не были слухняны, але каждый день мати на шії камінь – тройцю з їх сліпыма приказами і доґматичныма поглядами, то не было мед лизати.

Але дость уже о давно „мертвых“, хоць они собі то не припуцають, дость о тім, што піде до забытя, дость о нашої роботі в новинках „Нове життя“, де сьме одробили немало років, де сьме, кідь уж ніч інше, хоць зачали із „Голосом русинів“. А жебы тот голос Русинів было дале чути, вирішыли сьме выдавати „НАРОДНІ НОВИНКИ“. Цілы по русиньскы, цілы о Русинах і про Русинів у ЧСФР. Хочеме, жебы то были справды новинки, яким бы розуміли нашы люде, які бы были їх, а не ґрупы українофілів і сталінців, як суть теперь новинки „Нове життя“. Хочеме, жебы то были новинки незалежны на тых, котры собі думают, же кідь штат давати пінязі на їх видаваня, та то они дають їх зо своєї кешені, зато ай можуть диктовати, хто ся буде публікувати, што ся буде писати. То є плуралізм у розуміну сручівських функціонарів пропавшого часу. Віримо, же видаватель „НАРОДНІХ НОВИНОК“ – Русиньска оброта і членове єй выбору – не будуть такыма в будучности, кідь нам дали вольну руку. Дякуєме їм за то, як і самому председови Русиньской оброды Василєви Туркови і директорови Театру Александра Духовіча в Пряшові Ярославови Сисакови, котры нас притулили під своїм крылом. Але то не значить, же з вдячности будеме послушныма, то они од нас ани не жадають, слава Богу.

Народила ся нова дітина – „НАРОДНІ НОВИНКИ“ – їх, віримо, привітають вшыткы нормалны Русины, люде по наших селах, не Українці, што ся вылягли в русиньскім гнізді, а скоро на то забыли. Їм тоты новинки будуть проти серсти, але чорт з нима, ведь мають свою трибуну – „Нове життя“. Най там дале пишуть свої елабораты, золотов корунов яких є недавне „Ставлення української творчої інтелігенції...“.

Нова дітина мала бы быти новов як обсягом, так і формов. Підпорь свої новинки, народе русиньскый, матеріалами, а хто хоче – і грошами. Пиште дале свої интересны матеріалы вы вшыткы, што сьте писали і до „Голосу русинів“, а теперь там уж не мате простору – Петре Оброхто, Юрку Харитуне, Миколо Шкурло, Андрію Дулебо, Анно Галчакова, Юстино Матяшовска і іншы. Пиште на радость і хосен нас вшыткых, Русинів. Старайме ся вшыткы о нашу дітину – „НАРОДНІ НОВИНКИ“, жебы выросла до міцного чоловіка, котрый буде твердо стояти за вас, нашы братя і сестры русиньского роду.

Александр ЗОЗУЛЯК, шефредактор новинок

В першій ціслі Народных новинок, котры зачали выходити од 21. авґуста 1991 (также днесь славиме 25 років выдаваня наших і Ваших новинок), сьме опублікували 12 статей, 2 малы інформації, 4 фотографії і 1 карікатуру – кого іншого, як не знамого русиньского карікатуриста Федора Віца з Пряшова, котрый, міджі іншым, зробив і першый выглед назвы новинок, який публікуєме у тім ціслі зверьху. Вирішили сьме, же вшыткы 12 першых статей і 1 карікатуру опублікуєме поступно в рубріці РЕТРОСПЕКТИВА на 3. сторінці новинок (лем днесь на 5. стор.) до кінця того року. Днесь сьме выбрали першы 2 статі зо спомянутых 12 статей і 1 карікатуру. Робиме то так зато, же, може, буде интересно про Вас, дороги нашы читателі, заспоминати сі на зачаткы русиньской журналістики і на зачаткы русиньского руху. Так собі створите образ того, што нас тогды интересовало, боліло ці радовало. А. З.

Слава Ісусу Хрісту до Вашого дому!

Так колись писали нашы люде з далеких країн, коли посылали якусь вістку о собі і своїх близких. І мы вам несеме вістку о тім, же ся народили нашы першы Народны новинки і приходять до Вашого дому. Хочеме, жебы тоты нашы новинки Бог благословив на їх дорозі до Вас і жебы сьме вшыткы мали з них радость і хосен. Конечно тоты новинки не будуть контролєваны людми, які мають вшелякы іншы интересы, лем не интересы нас, Русинів. Тым не хочеме повісти, же в наших новинках не будеме дотримувати засаду плуралізму думок. Тото вшытко буде, лем без непотрібной полемікы з людми української орьєнтації, бо шкода часу на дебаты о тім, што нам уж є давно ясно. Выняток зробиме тогды, кідь нас будуть міцно нападати.

Выняток з того задуму робиме і в першій ціслі наших новинок, жебы людем была ясна наша позиція, а жебы уж нас тот проблем не одволівав од того, што поважуєме за важніше. Реаґуєме на так зване „Ставлення української творчої інтелігенції...“ („Нове життя“, ч. 29/91), котре підписало 57 представителів нашої інтелігенції. Писмо конціповав, в основнім, пан Іван Ванат за сильной підтримки далшых „коріфеїв українського руху“ на выходнім Словеньску за послідніх 40 років. Сильно „вплинули“ на читателя „ставлення“ тітулы і функції за каждым призвіском, але мы думаєме, же то лем завадзат, а найведе у тых людей, котрых добрі познаєме, і знаєме – як і зашто тоты тітулы дістали. Найліпше на тім є, же на підписанім паперю ся зышли інквізитори і їх жертвы: Федор Ковач і Юрко Бача, Зузана Гандель і Микола Мушинка, Михайло Роман і Павло Дуркот! А на чім же ся так зєдинили? Єдны без других не можуть быти. Якбы пішли окреме, і єдних, і других бы было мало. Зато пробують іти ведно. Іти ведно проти свого народа і без внутрішньої єдности. Але до коли? Лем до часу, коли собі перегрызуть горла. Номенклатура ся цілых 40 років орьєнтовала на Москву (не на Україну!), а наших Українців поважовали за буржоазных націоналістів. Зато і Мушинку, і Бачу, і Дуркота і іншых вышмарили з партії, з роботы, заобходили з нима, як з найпосліднішым. То саме ся стало і з Михаилом Шмайдом. А теперь ніт ліпшых приятелів. Вшыткы тоты панове ся живили, а іщі і живлять тым, же пропаґовали три основны бывшого режіму на выходнім Словеньску – марксізм-ленінізм, здеформовану марксістичну історію і український язык, а, головно, послідню. З того языка жыли і жыють з 57 – 43 підписаних. Правда, тых людей мож порозуміти – тоты, што уж на пензії, ся не хотять вздати цілжывоотної ілузії о своій хосенности. А тоты, што іщі роблять, мають страх о свою екзистенцію. Вшытко тото є людське, зрозуміле, але мать єдну неприємну дімензію: тоты люде, кідь страчають свої вчерашні позиції, молотять навколо руками-ногами.

Іщі єден факт, котрый їх приводить аж до шаленства: як то, же іщі вчера їх вшыткы з тихов боязливостєв слухали, розуміли вшытко з півслова, в позорі выконовали їх приказы, а теперь – ту го маш – каждый мать свій розум! Так то не може быти, світ зошалів! Не зошалів, панове (товариші), лем вы перестали быти сучасныма, а стали сьте ся минулыма. Бо як же іншак собі высвітлити ваше „ставлення“, де пишете: „... минулий режим при рішенні українського питання зробиле великий помилка та промах особливо на ділянці церковной, шкільной та культурной політики, які в кінцевому результаті сповільнили процес здорового національного усвідомлення населення“. Так почекайте! Якесь чудна аргументація! Перед українізаціоном був „здоровий процес національного усвідомлення“, або аж по українізації ся зачав? А як аж по, то о яких „помилках“ і „промахах“ минулого режіму говорите? Чом не конкретізуєте. Думаєме, же то не были промахи і хыбы, то были реґуларны злочины минулого режіму, а з українізаціоном ся зачала найвекша траґедія нашого народа. А в тій траґедії, панове, многы з вас брали активну участь! Но, а што пишете дале, то уж є робота про дешіфратора-профєсонала:

„Такий стан, спричинений політичною та економічною ситуацією у нас і на Україні, заохотив деякі кола за границею та в Чехо-Словаччині до дальшої дестабілізації української громадськості“.

Мы то розуміме так: така ситуація, яку сьте своєв українізаціоном і колективізаціоном самы вытворили, „заохотила“ когось дома і за границями до того, жебы ся проти того поставив. А што сьте думали, же ся будеме на вашы почінаня позерати зо заложеныма руками?! То сьте ся дарьмо сподівали. Кідь вы ся поважуєте за „українську громадськість“, та нам, справды, ішло і іде нелем о то, жебы сьме вас дестабілізовали, але конечно заставили вашу згубну роботу міджі нашыма людми.

А дале уж ідуть тоты найшумнішы перлы: „Використовуючи слабе національне усвідомлення частини українського населення, яке в силу історичних обставин зостається при старій етнічній назві русин з Київської Русі, сучасні „тежспеціалісти на русиньске питання“ поза межами нашої країни (П. Р. Маґочий, М. Зарічняк) та в Чехо-Словаччині (Я. Горжец, М. Сладек, Я. Біцко та дальші), ставлять вимоги приєднання Закарпаття (колишньої Підкарпатської Русі) до Угорщини або Чехо-Словаччини, намагаються вбити клин міджі русинів-українців та поглибити ворожнечу міджі православными та греко-католиками“.

В тій часті їх „ставлення“ є веце перлинок. Перша – што собі авторы представляють під выразом „слабе націо-

нальне усвідомлення частини українського населення“? Правдоподобно себе, бо они суть „українське населення“. Поки говориме про русиньске, сьме горды на то, же нашы люде ся голосять ку своему! Панове, з людей, які ся голосять ку русиньскому народу, хочете зробити якийсь „слабкий“ одпад, котрый вы мусите вести, бо без вас пропаде. Не дайте ся высміяти!

Дале споминають і Сладка, і Біцка, і Маґочія і страшать, же хотять одорвати Підкарпатську Русь (про авторів то є „Закарпаття“, але про тых людей, коры там жыють, під Карпатами, не є ниякого Закарпаття!) і припоїти єй до Мадярська або Чесько-Словеньска. Страх страшезный! Хотять нас компромітовати зо Сладком, Зарічняком і Біцком, а, головно, Мадярськом. Запамятайте, ани єдним із тых нас не скомпромітуєте. А поки іде о Мадярсько? Ходем собі усвідомите, як глубоко ся разочаровали Русины в політиці українізації на Підкарпатській Русі, же суть охотны піти хоць чортови на рогы, лем абы подалше од „свого брата“. Далє пишуть о тім, же хочеме вбити клин міджі русинів-українців і проглубити ненависть міджі греко-католиками і православными. Але нашто нам „вбивати клин“, кідь міджі тьма выразами уж і так є пятькілометрова фуґа. Не спойте, што спойти не мож. Вы сьте засьяли недověру, бо сьте тоты слова необдуманно споїли, вы сьте „ворожнечу“ міджі православными і греко-католиками, вы сьте были застанцями і обгайцями православизації. Не звальюйте свої гріхы на невинных!

Але теперь прийде найоблюбенішый і „найплеканішый“ тромф пана Івана Ваната – „політичний русинізм“. Пан Ванат з терміном нараблять всягды, кады ходить, але обьяснити го не може. Треба до того іщі якийсь „словацький сепаратізм“, но а головно страшить Мадярами. Добрі, пан Ванат, же українізація в 50-ых роках і теперь не є політичным українізмом?! То сьме собі выдхыли од щастя! Потім, може, бы сьме мали „політичний русинізм-українізм“, а як дасть Бог – „аполітичну“ марксістичну історію!

Потім іщі в „ставленні“ суть такы дрібны прозєнтка:

„Свіналежність південнокарпатських русинів до українського народу у наукових колах не викликає жодного сумніву. Ту дійсність підтвердили і учасники Міжнародної наукової конференції українстів, яка проходила у Пряшеві 12 – 15 червня 1991 р.“

Но, а сьме дома. Українськы емігранты з цілого світа і нашы українофілы ся зышли і без „сумніву“ взяли, тай потвердили, же мы – Українці. То так, якбы, наприклад, на Словеньско пришли чеськы емігранты з цілого світа і повіли бы словаком: „Вы сьте Чехы!“ і готово, без всяких похыбностей! Окрем того, тоты емігранты, ту, на нашій землі, перед тварєв нашого народа „гостро засудили політичний русинізм, як шкідливу ідейно-політичну орьєнтацію в культурному житті українців Східної Словаччини“. Мало того, якийсь Маркус страшно хотів, жебы в „заключній резолюції“ было такє: „... русинізм є антиісторичний і антигуманный“. А мы вам, панове, одказуєме: вы сьте ту были як гості і як сьте ся оповажыли повідати штось такого братьскому народови. Окрем іншого, тым сьте засьяговали до внутрішніх діл сувереной ЧСФР!

А дале іщі єден цїтат: „Звертаємось до компетентних органів Словацької республіки та ЧСФР, щоб надалі респектували назву нашої національності „українська-русиньска“. Цю назву ВИМАГАЄМО узаконити в новій конституції СР та ЧСФР“.

Видите, люде добры! Они „вимагають“. Они „рїшуче вимагають“ вернути ся там, до чого нас перед 40 роками запхали. Вы, панове, ся уж навимагали дость! Пошкодили сьте нам. Говорить ся, же тот, хто забє чоловіка – є враг. А як назвати чоловіка або людей, які цілых 40 років ся намагали зліквідувати єден середньєвропейскый народ і уж ся їм то скоро подарило? Як їх назвати? А, може, їх треба погнати перед міджінародный трибунал за фізичну (в Польску і УССР) і духовну (в ЧССР) ґеноциду русиньского народа.

Василь ТУРОК,
председа Русиньской оброды

Рисунок Федора ВІЦА.

Аналіза черпаня штатных дотацій Русинами в році 2015 (6)

Не потребуєме фінансовати проєкти на три редакції русиньской періодичної преси: *Русин і Народны новинки (НН)*, *Інфо Русин і Голос Русина*. Каждая редакція поужывать свою ґраматику властну ґраматику (позн. ред.: *Русин і НН єдины поужывають в сучасности платны правила русиньского правопису*). Маме так три ґраматики. Стачить нам єдна редакція, єдна ґрамадика, а редакторы з *Інфо Русина і Голосу Русина* най будуть од 2017 року зєдинены і плачены в єдній, одборно найкваліфікованій і історічно найціннішій редакції, а тов є *Русин і Народны новинки*. Было бы хосенне прияти і далшых редакторів. Жебы в редакції *Русин і НН* был єден редактор з каждого штату, де у векшій мірі жыють Русины. **Одборне веджіня редакції *Русин і НН* пропонуєме заховати у первістнім ставі. Редакція *Русин і НН* най дале фунґує як незавісла, самостатна організація. То є одборно, організачно, фінанчно і політично найкращіше рішіня сучасной русиньской журналістики.** Веджіня Округлого стола Русинів Словенської неприодичной преси буде мати знову народно-возродный виховный характер, як мала на зачатку русиньского руху, коли была **пріорітов філософія ослободжіня Русинів од політичної українізації.**

Про недостаток методічно-педагогічного і виховного приступу ку конкурзу в декламации поезії і прозы в русиньскім языку про школопловинны діти ся забыло на методічны порады учітелів у рамках языковой приправы репертоару конкурзу, забыло ся на приправу і реалізацію прикладных годин навчання русиньского языка, забыло ся на порады учітелів з представителями школства о проблемах учітелів русиньского языка, **забыло ся на даідактичны помічники і учебники про русиньскы школы**, забыло ся на фінансованя школ із русиньскыма класами пінязьми з проєктів за наёмне просторів, але пінязі ся давали до Театру А. Духновича в Пряшові, а тот їх наслідно посылал до Католицького кругу в Пряшові (позн. ред.: *за наёмне*). Зато русиньскы класы з тых русиньскых пінязей не мали хосен, а мали мати хосен, тым ся виховно-освітне посланя цілого проєкту пошкодило. Забыло ся і на підпору школьської ідалні про змагаючых ся (позн. ред.: в конкурзі декламаторів), а підпорвали ся фінанчны зарібкы верейных рештаврацій. Н прикрашіня простопрів конкурзу ся не выживвали школы і учітелі зо школярями, але іншы интересуюч ся о то. Забыло ся у приправу конкурзу і на сполупрацу і підпору од родічовскых здружінь в школах, де ся русиньскій язык уж учів. Тото вшытко было в практиці поужыване, кідь першы два рокы конкурзу были у Свіднику (позн. ред.: *а не в Пряшові*). Тодгы за два рокы выникло 6 класів із навчанём русиньского языка в основных школах окресу Свідник. Проєкт треба методічно, педагогічно і виховно здоконалити, росшырити цісло організаторів і одборно одповідных осіб за проєкт. І на тому тему пропонуєме зробити школїня в рамках навчання про реалізацій і гарантів проєктів на ІРЯК ПУ.

Про недостаток знань при рішіню русиньского музейництва у функціонерів РОС по двох річниках дішло з їх боку ку ліквідації проєкту писаня *Хронології історії Русинів*, котрый мав помічи змінити посланя музея у Свіднику з українського на русиньскій. Проєкт писаня *Хронології* пропонуєме обнови і дати продовжовати в тім одборным робітникам ІРЯК ПУ під ґесторством директорки Анны Плішковой, і за сполупрацы з ОСРС, СНМ – МУК, ЗІРС, Академії русиньской культуры в СР, Словенської академії наук і Окресной організації Русиньской оброды у Свіднику, яка была автором проєкту. Участь на конференції пропонуєме забезпечовати за помічи ОСРС, ОО РО у Свіднику, СНМ – МУК, ІРЯК ПУ, Театру А. Духновича, ПУЛБС-у, світлової редакції *Русин і Народны новинки*, здружіня Колысочка-Koliska, представителів епіскопств православной і грекокатолицькой церквей і Грекокатолицькой теологічної факульты і Православной богословской факульты ПУ в Пряшові, представителів Уряду уповномоченого про народностны меншыны Уряду влады СР, Генеральной дирекції СНМ, поужывателів і редакторів русиньскых редакцій, як і за помічи шырокой громады. **Місто реалізації може быти лем Свідник, бо ту суть музейны збірковы фонды, котры суть выголошованы неправом за українскы.** ЗІРС і Академія русиньской нкулптуры в СР на своїх інтернетовых сторінках ведуть евіденцію дотеперь уж зробленої *Хронології*. Треба, жебы продовжовали аж до кінця. І о тім треба школїня участників з боку ІРЯК ПУ. Цілем проєкту не є і не было лем написати *Хронологію історії Русинів*, але сучасно высвітлєвати екзистенцію Русинів на прикладах русиньского збіркового фонду в музею у Свіднику, робити навцівы делеґації до музею в Свіднику так, жебы на лекціях конференції дішло до пересвідчення участників конференції, академічної громады на Словакії, влады СР, функціонерів Міністерства культуры СР і Генеральной дирекції Словацького народного музея в Братіславі, же музей у Свіднику має мати назву русиньскій, а не українскій. Треба вести діскузію о можностях навчання реліґії по русиньскы на школах і богослужбы по русиньскы. Нато в двойднєвім проґрамі конференції пів дня треба присвятити лем русиньскій школьській і церковній проблематіці. Проєкт досягне свій ціль і буде мати сполоченське выужытя тоды, кідь музей у Свіднику понесе назву – русиньскій. То не порозуміли бывшы челны функціонері РОС і налетіли на „українську фінту“ дирекції СНМ, конкретні Павла Мештяна, котрый особно пришов до рештаврації у Свіднику на 2. Научну конференцію, жебы набуряв далшу реалізацію проєкту, зато выдумав неправду, же проєкт є „дорогий“ і поступу работы на проєкті є неправильный

і супле роботу СНМ, зато го треба загамовати. Функціонері на челі з моценьскым председом РОС тому увірили і проєкт заставили.

На шкоду нас вшыткых. Так слабо, або нияк, бранили і браняты панове з РОС русиньску ідентичность збіркового фонду в музею у Свіднику. Споминам то зато, бо по загамованю проєкту бывшым веджінем РОС было снажіня істых энтузіастів русиньской історії в тім проєкті продовжовати, зато ся одбыла єдна подобна історічна конференція в Бардеєвскім окресі і дішло до написаня малой книжочки о Підкарпатській Руси єдным історіком. Але тыма двома активностями до ниякой якостной зміны в сучасній історії Русинів не дішло. Де є причіна? Конференція і книжка были самоучелны, скорше протестны проти нерозумному рішіню РОС. Зорґанізованы наскоро, не мали ставовлений ціль про сполоченське возродне выужытя в русиньскім русі. Главными актерами в проєкті *Хронологія* мають быти високошкольскы одборници і асістенты проєкту. Одборници робляты баданя даной темы і читають лекції о нім, асістенты робляты писарьскы работы на документації баданых тем, приправують книжне выданя матеріалів із конференції. Роботы треба такой публікувати по конференції і послати на Уряд влады СР, посланцям НР СР і под. Зато треба, жебы ведучі функціонері ходили на одборны школїня ІРЯК ПУ, жебы ся учіли о тім, што то є русиньске народне возроджіня і як ся треба в тім русиньскім возроднім процесі функціонерям справовати.

З тых самых причін ся недорішыла стріча ОСРС з генеральным директором Словацького розгласу і генеральным директором Словацького народного музея. Посланя українського і русиньского тімів Словацького розгласу в нашім реґіоні є народностно різне. Генеральный директор Словацького розгласу має пропозицію на рішіня, а тоту пропозицію мож прочітати в рамках лекцій на школїнях ІРЯК ПУ, бо на засіданю ОСРС то не было уможнене. З генеральным директором о тім ем бісідовав як член делеґації Русинів по засіданю представителів Рады Европы. Зато пришов на засіданя ОСРС, нажал, нашов винов збыточні. Як не даме позор на властну самолюбость в скаканю до речі, так можеме в далшых рокованях скінчіти катастрофално. Скакати до речі гостєви є неетічне.

Так істо треба читати лекції і о посланю СНМ – Музею русиньской культуры (МРК) в Пряшові і єго работі на документації третей волны русиньского народного возроджіня, бо цілкова історія і етноґрафія Русинів є здокументована в СНМ – МУК, котрый треба переименовати на СНМ – МРК. о тім має быти одборна полеміка на курзах ІРЯК ПУ о русиньскім музейництві, ай за участы выступаючого генерального директора СНМ, бо на засіданю ОСРС не было уможнене продіскутовати тоту тему про властну незналость пожадавок проблематіки русиньского музейництва, і про невгодны політичны погляды дакотрых осіб із рядів представителів русиньского руху. **Проблем СНМ – МУК треба дале рішати членам Выбору за Русинів і членам председництва ОСРС, на ґрунті Выбору про народностны меншыны Рады влады СР і засіданях ОСРС, аж до переименованя українського музея у Свіднику на русиньскій.** Повніня того ціля бы мав председа ОСРС реґуларно слідовати на каждім засіданю ОСРС. Про членів Выбору Рады влады СР за Русинів то буде мати хосенный виховный вызнам.

Не вирішыв ся ани українізаційный проблем на рокованю з Высшым територіальным цілком в Пряшові і з Выбором про народностны меншыны Рады влады СР, де мали представителі Русинів іднати о Протесті Русинів проти штатной фінанчній підпору українізаційных актівітів. Тот проблем є хосенне зачати рішати знову, але аж по абсолвованю лекції і бісід о вшыткых законах, котры ся тькають охраны народностных меншын. Дакотры представителі русиньского руху і ОСРС не мають ясны предствавы о народнім возроджіню Русинів, не познають законы на охрону Русинів ани пожадакы Русинів, написаны у *Протесті*, але нарокують сі участь на дипломатичных рокованях за Русинів, лем зато, бо суть функціонері в русиньскім русі. А то є про нас плано. О участы в делеґації на рокованя з владными органами має вирішовати знаня проблематіки, а не функція. Треба, жебы перше функціонері русиньского руху штудовали на ІРЯК ПУ, спознали філософію русиньского руху, законы, котры храняты Русинів перед політичними українізаційов, а аж потім наша діскузія зо штатными і самосправными органами буде успішна і зреалізована в практиці.

Функціонері в русиньскім русі мали бы каждорічно брати участь на курзах ІРЯК ПУ про потреби того руху. ІРЯК ПУ на офіціалне пожаданя ОСРС бы мав скласти учебный план школїня і предложыти го на схваліня ОСРС, написати проєкт на Уряд влады СР і реалізувати выхову русиньскых активістів. Хто не буде ходити на лекції, того бы ОСРС мало поважовати за неспособного на выкон функції і мав бы з выконной функції одыйти, а на єго місце бы ся мало запропонувати дакого з абсолвентів одборных курзів ІРЯК ПУ.

Учітелі русиньского языка нас учать, а зато учітель бы мав быти поставлений на найвысшій педестал сполоченської авторіты і сполоченської почливости в русиньскім русі і в ОСРС. Одборными школїнями бы сьме ся мали дізнати, який є якостный розділ міджі роботом одборно способного функціонера і роботом одборно неспособного функціонера. Жебы до функції были волены люде, котры уж перешли дакыма одборными школїнями. **Жебы нашы функціонері знали, же русиньскій рух, то не суть проєкты і пінязі, але народна слобода. То є наш ціль.** Не є важне, котрый русиньскій активіста з яким проєктом ся занимать, але є важно знати, што треба в проєктах зробити, жебы Русины могли народностно рости. **В порозумліню народных філософічных потреб Русинів є скртыта тайность успіху русиньского народного возроджіня і правильного поужываня проєктів у практиці.**

Математічно повіджено – величина сполоченського успіху русиньского народного возроджіня є прямо завісла од величины одборных знань русиньскых активістів.

Мґр. Ян КАЛИНЯК, Свідник, (дале буде)

Українскы посланці підтримують народностны автономії. І о Русинах была діскузія

Український президент Петро Порошенко выступать за росшыріння прав народностных меншын, головно за вытворіня народностной автономії кримских Татарів. Інформує о тім український портал „Єдність“.

Презідентову ініціативу підпорили і дакотры посланці Вєрховной рады України. **Сергій Свтушек із патрії „Батьківщина“ про портал повів, же ведно із народностно-територіальнов автономіов кримских Татарів, такы права треба дати і іншым народностным меншынам у складі суверенной і незалежной України.**

Петро Юрчішін, котрый є в українскім парламенті за Блок Петра Порошенка був у анкеті порталю таксамо согласный з такыма думками. Навеце повів, же **кажда народностна меншына бы мала мати свою малу „отціознину“.** Підпорив го і депутат Григорій Заболотный з той самої політичної партії.

„Подля поглядів експертів механізм реалізації права кримских Татарів, закарпатських Русинів і Мадярів, Булгарів Одесской области, Румунів Чернівецькой і Закарпатської областей, іншых народностных меншын України на народностно-територіальну автономію мусить быти ясно записаны в Конституції України, в далшых нормативно-правных актах, жебы забранити маніпуляції. І ту є важне схосновати европску скусенность з вытворіня народностно-територіальных автономій,“ пише далє портал „Єдність“.

Припоминаме, же розлічны формы народностных автономій, або ліпше повіджено народностных самосправ (в каждой державі на властных прінціпах), можеме відіти

в державах, як Мадярьско, Сербія ці Румунія. Наспак, дотеперь такы формы упорядкованя жывота народностных меншын не суть в Польщі, Словакії або Чеській републиці. Но і в тых державах суть народностны меншыны підпорованы, мають свої права і можуть розвивати свій культурный жывет, припадно розвивати свое властне школство.

Портал „Єдність“ далє підкреслює, же Україна таксамо підписала Рамковий договор на охрону народностных меншын (1995-ый рік), а і далшы міджінародны документа, котры ся дотуляють прав меншын. Вытворіня народностных автономій, або самосправ треба принимати в контексті обовязків, котры Україна на себе преревзяла підписанём міджінародных договорів. Подля порталю бы были народностно-територіальны автономії путь до того, як вылучити причіны напятя міджі жытелями державы, причіны соціокультурной конфронтації, а таксамо бы то помогло реґіональному розвитку і всокочіню країны.

Днесь не є ясне, ці такы формы автономій або самосправ на Україні будуть схвалены українським парламентом і наслідно підписаны президентом Порошенком. Єднако так є днесь тяжко повісти, в якій позиції бы в припаді схвалія автономій про меншыны были Русины, котры дотеперь не суть Українчох узнаны як окремый народ. Но вже тот тыждень має у Києві проходити „округлый стіл“, який ся має занимати вопросом Русинів. (Позн. ред.: Портал *Фенікс* – Слово інформовав, же про сповніня наряджіня президента України „Національний інститут стратегічных досліджень“ 23. юна 2016 року зорґанізував «круглый стіл» на тему «Русинство в сучасній Україні: історія, реалії та виклики сьогодення».

Петро МЕДВІДЬ, Пряшів

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинки. Шефредактор: Мґр. Александер ЗОЗУЛЯК, языкова редакторка: ПґДр. Кветослава КОПОРОВА, ПґД., редакторка: Мґр. Зденка ЦІТРЯКОВА, Adresa: Ludové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR. Tel.: 0917 171 912, IČO: 17079748. Peřičtrachny čísla: ISSN 1339-5505, EV 327/08, MIČ 49 438. Vychádza 12 x ročne v náklade 1 000 kusov. Предплатне на рік є 10,- €, так істо і часопису Русин. Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодны з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk, e-mail: rusyn@stonline.sk

Realizované s finančnou podporou Úradu vlády SR – program Kultúra národnostných menšín 2016.

Rusín a Ludové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+4

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2